TANE
tasa-arvoasiain neuvottelukunta

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

5/4.1./17
28.3.2017

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 19/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 5 luvun 2 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijalausunto
Asiantuntijakuuleminen 29.3.2017

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää mahdollisuudesta lausua työvoimakoulutusta koskevasta hallituksen esityksestä. TANE keskittyy lausunnossaan sukupuolten tasa-arvoon.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia väliaikaisesti siten, että **vuonna 2017 työvoimakoulutuksena voitaisiin hankkia korkeakoulututkintoon johtavia opintoja uuden korkeakoulututkinnon suorittamiseksi henkilöasiakkaalle, joka on jo aiemmin suorittanut korkeakoulututkinnon**. Voimassa olevien säännösten mukaan korkeakoulututkintoon johtavia opintoja voidaan hankkia työvoimakoulutuksena keskeneräisten korkeakouluopintojen loppuun saattamiseen. Nykyisten julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännösten mukaan työvoimakoulutuksena ei voida hankkia kokonaan uuteen korkea-asteen tutkintoon johtavaa koulutusta. Hankittava koulutus olisi luonteeltaan muuntokoulutustyyppistä ja sillä tarkoitettaisiin sellaisia korkea-asteen tutkintoon johtavia opintoja, joihin henkilön aiemmin suorittaman korkeakoulututkinnon opintoja voidaan lukea hyväksi. Aiempien opintojen hyväksilukeminen tarkoittaisi sitä, että uuden korkeakoulututkinnon suorittamiseen vaadittava koulutusaika olisi tavanomaista merkittävästi lyhyempi. Koulutukseen ottamisesta päättäisi korkeakoulu.

Esityksen t**avoitteena on työllisyyden edistäminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen erityisesti kasvavilla toimialoilla**. Tarve työvoimakoulutuksen hankintaa koskevien säännösten muuttamiselle on tullut esiin käytännön työelämässä, **erityisesti rakennusalalla** todetusta pulasta saada kelpoisuusehdot täyttävää työnjohtohenkilöstöä. Ammattikorkeakouluista ei valmistu tarpeeksi osaajia vastaamaan rakennusalan toimihenkilöpulaan. Tavoitteena on lisäksi poistaa esteitä korkeakoulututkinnon suorittaneiden työttömien ja työttömyysuhan alaisten työllistymiselle. Esimerkiksi työttömille tai työttömyysuhan alaisille tekniikan alan korkeakoulutetuille voitaisiin järjestää työvoimakoulutuksena muuntokoulutustyyppistä koulutusta, jossa suoritetaan rakennusalan ammattikorkeakoulututkinto. Uudenmaan ja Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Rakennusteollisuus RT ry ovat yhdessä kahden oppilaitoksen kanssa selvittäneet mahdollisuuksia toteuttaa työvoimakoulutusta rakennusalan työnjohtotarpeisiin. Jos esitys uuden korkeakoulututkinnon suorittamisesta työvoimakoulutuksena hyväksyttäisiin, hankintayksiköillä ja oppilaitoksilla olisi valmiudet aloittaa välittömästi kaksi rakennusalan koulutusohjelmaa. Opiskelijamäärä olisi kummassakin koulutuksessa arviolta 20, joten rakennusalan osalta ehdotettu työvoimakoulutus koskisi heti noin 40 työtöntä tai työttömyysuhan alaista henkilöä.

Ehdotettu laki olisi **voimassa vuoden 2017 loppuun.** Ottaen huomioon ehdotetun lain väliaikaisuuden ja työvoimakoulutuksen järjestämiseen liittyvät käytännön asiat arvioidaan, että enintään **noin sadalle korkeakoulutetulle** voitaisiin vuonna 2017 järjestää edellä mainittuja opintoja ja siten edistää heidän työllistymistään.

Esityksessä todetaan, ettei muutoksella olisi sukupuolivaikutuksia. Tätä perustellaan sillä, että esityksen mukaista työvoimakoulutusta korkeakoulututkinnon suorittaneille voitaisiin hankkia kaikkien toimialojen äkillisiin työvoimatarpeisiin. **Muutos** kuitenkin **oletettavasti kohdistuu enemmän työttömiin tai työttömyysuhan alaisiin miehiin kuin naisiin**. **Työvoimakoulutus on miesvaltaista**, vuonna 2015 työvoimakoulutuksen aloittaneista oli miehiä 57 % ja naisia 43 %.[1] Naiset käyttävät työvoima- ja elinkeinopalveluita enemmän kuin miehet, mutta eniten vuorotteluvapaata ja omaehtoista opiskelua.[2] **Miesten työttömyys on naisten työttömyyttä suurempaa**. Korkeakoulutetuista enemmistö on naisia, mutta korkeakoulutettujen naisten työttömyysaste on alhaisempi kuin miesten.[3] Jos muutoksen mukainen työvoimakoulutus käytännössä tulee kohdistumaan erityisesti tekniikan alalle ja rakennusalalle, kohdistuu se erityisesti miehiin. Naisten osuus korkeakoulutetuista on miehiä suurempi, mutta koulutusalat ovat voimakkaasti sukupuolen mukaan eriytyneitä. Miesenemmistöisiä aloja olivat maa- ja metsätalousalat, tekniikan alat, tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä yleissivistävä koulutus. Selkeimmin miesenemmistöinen ala on tekniikan ala. **Tekniikan korkeakoulututeista enemmistö on miehiä** (84%[4]), joten potentiaalisen asiakkaiden ryhmässä miehet ovat enemmistössä. Esitykseen sisältyy aiempien opintojen hyväksi lukeminen. **Työvoimakoulutukseen osallistuneiden tavoiteammatit ovat** myös **eriytyneet voimakkaasti sukupuolen mukaan**. Miesten tavoiteammatteja ovat maa- ja metsätalous, kuljetus ja liikenne, rakennusala ja teollisuuden liikenne. Naiset ovat enemmistönä terveydenhuollon ja sosiaalialan, kaupallisen alan, hallinto- ja toimistotyön ja palvelualojen työvoimakoulutuksessa.[5] Esityksellä on siis potentiaalisesti sukupuolivaikutuksia .

Esityksen mukaista työvoimakoulutusta korkeakoulututkinnon suorittaneille voitaisiin hankkia kaikkien toimialojen - ei vain rakennusalan - äkillisiin työvoimatarpeisiin. **Esityksessä ei** kuitenkaan **ole arvioitu kuinka monet yritykset tai muut yhteisöt käyttäisivät mahdollisuutta saada korkeakoulutettua työvoimaa esityksessä tarkoitetun uuden työvoimakoulutusmallin mukaisella tavalla tai millaisia edellytyksiä muutoksen mukaisen työvoimakoulutuksen järjestämiseen olisi muilla aloilla, esimerkiksi naisvaltaisissa sosiaali- ja terveyspalveluissa.** Työnvälitystilastojen mukaan kasvua on rakennusalan lisäksi myös sosiaali- ja terveyspalveluissa, majoitus- ja ravitsemustoiminnassa sekä tukku- ja vähittäiskaupassa.[6] Esimerkiksi Uudellamaalla työvoimakoulutusta järjestettiin 2015 eniten hoivapalvelujen ja terveydenhuollon työntekijöiden sekä rakennustyöntekijöiden ammatteihin. Hoivapalvelujen ja terveydenhuollon työntekijöiden koulutus oli hyvin suosittua. Kysyntä rakennustyöntekijöiden ammatteihin

[1] TEM Tilastotiedote 2016:3 Työvoimakoulutuksen vuositilastot vuonna 2015, s.4.
[2] Sukupuolinäkökulma työ- ja elinkeinotoimistojen palveluihin. TEM julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 52/2015, s. 25; Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun toimivuus ja vaikuttavuus. TEM Raportteja 37/2013, s. 25.
[3] Korkeakoulutettujen työttömyysaste 2014: naiset 4,8 %, miehet 5,8 %. Työmarkkinatilastot, Työvoimatutkimus 2014, Tilastokeskus.
[4] Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutusrakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4586. 2015, Liitetaulukko 1. Perusasteen jälkeisiä tutkintoja suorittanut väestö koulutusalan, koulutusasteen ja sukupuolen mukaan 2015 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 28.3.2017].
[5] Sukupuolinäkökulma työ- ja elinkeinotoimistojen palveluihin. TEM julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 52/2015, s. 26-27.
[6] Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste. TEM-analyyseja 75/2016.

johtaviin koulutuksiin oli keskimääräistä vähäisempää. Suurin koulutettujen määrä oli hoivapalvelun ja terveydenhuollon työntekijät – ryhmän koulutuksissa olleet. Heistä 34 % oli työttömänä 3 kk koulutuksen jälkeen eli työelämään sijoittuminen oli keskitasoa (42%) parempaa.[7]

Koska ehdotettu laki olisi voimassa vuoden 2017 loppuun ja edellytyksenä olisi, että koulutus alkaa viimeistään 31.12.2017, on oletettavaa, ettei muutoksen mukaisia työvoimakoulutuksia ehditä järjestää monilla aloilla. Etenkään, jollei valmisteluja ole aloitettu.

Työvoimakoulutuksissa on ollut vahva tendenssi, että naisia koulutetaan naisvaltaisille ja miehiä miesvaltaisille aloille.[8] Ehdotetun muutoksen sukupuolivaikutuksiin vaikuttaa myös se miten työvoimakoulutus toteutetaan ja kuinka TE-henkilöstö asiakkaita ohjaa. **Pyrkimyksenä tulisi olla sukupuolen mukaisen segregaation lieventäminen**. Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säädetään yhdenvertaisuudesta sekä naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämisestä (1 luvun 8 §). Palvelua tarjottaessa ja kehitettäessä sekä siitä tiedotettaessa on aktiivisesti edistettävä yhdenvertaisuuden toteutumista sekä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa työmarkkinoilla.

Työvoimakoulutuksen aloittaneista 23%:lla oli korkea-asteen koulutus vuonna 2015. Korkeakouluasteen (alempi, ylempi ja tutkijakoulutus) suorittaneiden osuus nousi edellisvuodesta.[9] Esitetty muutos joustavoittaa järjestelmää ja tukee korkeakoulutettujen työllistymistä työmarkkinoiden ja työelämän muuttuessa. **TANE suhtautuu ehdotukseen myönteisesti mutta toteaa, että ehdotuksen sukupuolivaikutukset tulisi arvioida. Ehdotettu koulutusmahdollisuus tulee todennäköisesti koskemaan valtaosin miehiä. TANE haluaa korostaa, että vastaavia koulutusmahdollisuuksia on syytä tarvittaessa tarjota myös muilla aloilla. Työvoimakoulutuksen yhtenä tavoitteena on työmarkkinoiden voimakkaan sukupuolenmukaisen jakautumisen lieventäminen, mikä tulisi pitää mielessä myös ehdotetun muutoksen toimeenpanossa**

Milla Sandt
Pääsihteeri

[7] Uudenmaan ELY-keskus. Työvoimakoulutuksen linjaukset vuodelle 2017, 5.8.2016, s. 10.
[8] Minkkinen & Paldanius: Naisten ja miesten työvoimakoulutukset. Lapin Letka-hanke.
[9] TEM Tilastotiedote 2016:3 Työvoimakoulutuksen vuositilastot vuonna 2015, s. 6.